

patriotske; v njih je srčna kri, v onih šampanjec. Pozitivno sodbo (str. 173): „Gregorčič kao pjesnik bez kak sumnje zauzmlje prvo mjesto kod Slovenaca. To mu Slovenci svi bez razlike priznaju“ — to sodbo beležim z opazko, da se izmed naših pesnikov smatra in je smatral pač vsak „količkaj“-pesnik za prvomestnika vsaj v svojem žanru, a kritiki bi Gregorčiču in njegovemu žanru priznali brez ugovora prvenstvo, ko bi sploh kdaj prišlo do pesniškega taksametra.

Dr. Jos. Tomišek.

Popović Pavle: Pripovetka o devojci bez ruku. Studija iz srpske i jugoslovenske književnosti. Nagradjeno iz fonda dr.-a Ljubomira Radivojevića. Beograd (Srpska kraljevska akademija). 1905. 123 str. Cena 2 dinara.

Nesrečna in preganjana deklica, slična Genofefi, Grizeldi itd., je junakinja pripovedek, ki jih analizuje pisatelj v tej knjigi. Cesar hoče svojo hčer za ženo, a deklica si raje odseče roke, nego da bi s svojo lepoto bila kriva rodoskrumbe. V nekaterih pripovedkah stori deklica to radi mržnje mačehine. O taki deklici brez rok nahajamo pripovedke skoro v vseh srednjeveških evropskih literaturah, a jugoslovenske doslej v tem oziru niso bile obdelane. Pavle Popović, profesor na vseučilišču belgradskem, je v tem svojem najnovejšem opisu zbral in prebral, kar je o tej snovi mogel najti v jugoslovanski, osobito srbski literaturi. Tudi Slovenci smo zastopani v njegovem delu (str. 109.—111.); več bo se dalo navesti, ko bomo imeli zbrane svoje pravljice in pripovedke. Prof. Popović nam je ljub znanec; mudil se je lani (1905) več tednov na Kranjskem na Bledu in v Škofji Loki ter proučeval našo književnost in naš jezik ter zastopal belgradsko vseučilišče pri Prešernovi slavnosti.

Dr. Fran Ilešič.

Šurmin Gjuro dr.: Početak Gajevih Novina. Prilog kulturnoj povjesti Hrvatske. (Preštampano iz 162. knjige „Rada“ Jugoslov. akademije znanosti i umjetnosti) 25 str. — Kdo pri nas ne bi poznal pesmi „Još Hrvatska ni propala“! Kdor pa pozna to pesem, pozna tudi duh Ljudevita Gaja, ki je l. 1835. začel izdajati svoje „Novine“ z „Danico“ ter s tem pokrenil ilirizem. Znano nam je že vobče — natančneje se nam bo še pojasnilo — s kakimi bolečinami so se porodile naše „Novice“; tudi Gajevim „Novinam“ je bil porod težak; policija in cenzura sta bili kumici-sojenici, a Gaj je bil spreten mož, ki je znal sprečiti „usodo“ ter je svojemu detetu očeval življenje. Razpravo prof. Murka v „Spomen-cvieću (1900) je tu popolnil prof. Šurmin osobito z dokazom, da Gajeve „Novine“ niso mogle biti drugačne, nego so bile. Vkljub vsemu utesnjevanju pa so postale glasonoše naj-sijajnejše dobe v jugoslovanski povesti, ilirizma. — Prof. Šurmin je veččak baš v tej dobi literarne zgodovine, saj nam je podal še dva zvezka „Hrvatskega prepodora“, ki se jima skoro pridruži še tretji in zadnji (do l. 1848).

Dr. Fran Ilešič.

Oratorijski koncert »Glasb. Matice« — Bossija „Canticum canticorum“. Komplicirana razlaga svetopisemske „Visoke pesmi“ kralja Salomona v zboru cerkvenih očetov, po katerih učenju je vsa erotika te pesmi je alegorija in pa simboliški izraz za združenje katoliške cerkve s Kristusom, je dala uglasbitelju Visoke pesmi, M. Enricu Bossiju (roj. 1861 v Saló ob Gardskem jezeru, sedaj organist v Bologni), pravec, ki mu je branil izraziti erotiko besede drugače nego le ob umir-

jenem, čutenje s plemenitostjo zaplavljajočem mišljenju. Mistika, katero uvaja cerkvena razlaga v Salomonovo pesem, odseva tudi iz Bossijeve glasbe, vabi poslušalca k vnositejšemu naziranjju, in ker je Bossi ne samo znamenit kontrapunktik in briljanten instrumentalist, ampak tudi krepko ustvarjajoča muzikalna individualnost, hvalimo v njegovi kantati delo odlične, da, mogočne vrednosti.

Dve glavni temi sta Bossiju temelj, na katerem je vzgradil veliko svoje delo, to pa velepotezni tema iz koralne melodije „Ecce panis angelorum“ in pa brhki in krepki hebrejski motiv. V medsebojnem si ugovarjanju služita oba ta motiva kot vodilni misli, ki kipita na površje, kjerkoli to zahteva globoki zmisel uglasbene alegorije, ki slika izvor krščanstva iz židovstva, upor tega proti uspehu prvega, trpljenje krščanske ideje in končno zmagoslavje krščanstva. In to zmagoslavje podaje Bossi markantno v grandioznem zaključnem himnu drugega dela, kateremu ravno je povzel krščanski motiv.

V invenciji melodike je Bossi bogat, zanimiv, vsekdar samosvoj. Ni pa Bossiju melodičnost prvi smoter, kantileno podreja marveč ustroju kontrapunktiški in polifonski vzgrajene simfonije, za kakršno smemo označiti njegovo uglasbenje. Težišče skladbe je v orkestru, v Bossijevi „Visoki pesmi“ prevladuje instrumentalnost, zbori in solistovski spevi služijo le v podkrepitev, v povekšanje instrumentalnega aparata, s katerim deluje skladatelj, ekstatično proslavljajoč idejo, izraženo v besedilu. Zato pogrešamo v Bossijevem delu karakterizovanja pevane besede, karakterizuje marveč le orkester; ni v skladbi drobnoslikarstva, zato pa tem uspešneje izvršenih veleslik, s katerimi se povzpenja skladatelj do le tem višjih učinkov. Kako krasna je slika vračajoče se spomladi, slika bojaželjnih trum Salomonovih junakov ali pa veličastni prizor prihoda kraljevega.

S proizvodanjem Bossijeve svetopisemske kantate, kakor nazivlje skladatelj svojo „Visoko pesem“, je opravila naša „Glasbena Matica“ koncert sijajne vrednosti. Izbrala si je delo, ki zahteva spričo svoje moderne fakture izreden napor kakor orkestrskega tako pevskega materijala, ko ustvarja skladatelj, uporabljajoč vsakršne pridobitve tehniškega razvoja novodobnega skladanja. Podala je „Glasbena Matica“ koncert v dovršeni obliki in bilo bi odveč, nadrobno ocenjevati vrline njene proizvodbe, ko je že utrjen renome, ki ga uživajo produkcije „Glasbene Matice“ pod vodstvom njenega koncertnega vodje M. Hubada. Solista Henrieta Kury z Dunaja (sopran) in Jan Ouřednik iz Ljubljane (bariton) sta bila izbrano vrla predstavitelja velikih solistovskih partij. Odlikovala sta se umetniški kakor kot muzika tako glasovno.

Dr. Vladimir Foerster.

Novi akordi. V. letnik št. 2. (sept.) in 3. (nov. 1905). Mešan zbor, ki ga prešinja krepak vzlet in ki poje ter zveni samega veselja, je Emerika Berowa v markantnem starem madrigalskem slogu polnoglasno uspela skladba „Madrigal“. Uvrščen v koncertni spored doseže ta madrigal pač učinkljiv uspeh. Globoka zamišljena, zasnovana na temnem podbarvanju je Antona Lajovica melodična pesem za en glas in klavir „Iskal sem svojih mladih dni...“. Priporočljiva sta moška zbora Emila Adamiča šegavi „Res, oženil bi se“ in Frana Gerbiča blagoglasni „Rožmarin“. Lepi svoj klavirski ciklus „Iz karnevala“ nadaljuje Jos. Procházka s 4. točko „Quasi polacca“, dr. Benj. Ipavec podaje pianistom lahko, spevno „Podoknico“, Emil Adamič „Valček“, Julij Junek „Impromptu“. Slede še dr. Benj. Ipavca kratki mešani zbor „Pod nebom širnim“, Iv. Nep. pl. Zajca op. 852. „Erotičen napjev Clelje iz opere Armida“ in K. Koranskega napev „Uvenuloj ruži“.

Dr. V. F.